

не, одржаног августа 1935. године. Сасвим тачно Ђ. Милановић уочава да у ово време „настаје нов период у историји војвођанског друштва“ (55) па је необјашњиво да са том годином не започиње ново поглавље књиге. Стиче се утисак да је аутор вештачки протеглао овај период до 1937. године, да би задовољио критерије већ уобичајене периодизације историје Савеза комуниста Југославије.

Данило Кеџић се јављао и као аутор поглавља *Револуционарно-демократски покрет од 1937—1941* (60—74). За разлику од првог поглавља, Кеџић овде није успео да пружи синтетички преглед развоја покрета. Прегледно је дат једино организациони развој партијских организација и руководства у Војводини, а доста детаљно приказана је политичко-пропагандна активност Савеза комунистичке омладине Југославије уочи другог светског рата. Приказ деловања Комунистичке партије на радничку класу кроз синдикате заокружује излагања аутора, али не успева да нам представи сву ширину и снагу моћног антифашистичког расположења које је, иницирано од КПЈ, захватило народ у најширем смислу те речи.

Највише простора заузело је поглавље *Народноослободилачка борба од 1941—1944* (75—109), чији је аутор Звонимир Голубовић. У

жељи да не занемари развој покрета у Бачкој, Банату или Срему, аутор се строго држао хронолошког начина излагања по регионима, без обзира на јачину, повезаност и снагу покрета и појединим годинама рата. Тако се приказ народноослободилачке борбе у Војводини све на опис акција у појединим областима и број учесника покрета.

Последње поглавље, *Комунистичка партија у борби за окончање рата, обнову и изградњу од 1944—1950* (110—136), чији је аутор Ружа Цвејић, дато је у облику политичко-информативног прегледа. Овај начин излагања не значи да се у овом поглављу не могу наћи и драгоцени подаци, од којих су свакако најзначајнији они који се односе на рад Војне управе за Банат, Бачку и Барању 1944—1945. године и прикључење Аутономне Војводине Федералној Србији.

Књига је популарно писана и илустрована је пригодним фотографијама. Намењена је широком кругу читалаца, али ће у првом реду послужити ђацима, студентима и њиховим наставницима, који ће из ње ипак моћи да дознају разне специфичности и појединости из развоја радничког покрета и Комунистичке партије Југославије у Војводини.

Др Славолуб Цветковић

ЖЕНЕ ЦРНЕ ГОРЕ У РЕВОЛУЦИОНАРНОМ ПОКРЕТУ 1918 — 1945

Титоград 1969.

Почетком ове године у издању Историјског интитута објављена је монографија *Жене Црне Горе у револуционарном покрету 1918—1945*. На монографији је радило пет аутора: Јован Р. Бојовић, Радоман Јовановић, Зоран Лакић, Радоје Пајовић и Славко Станишић. Сваки од њих обрадио је по један од пет дјелова, на које је књига подијелена (увод и четири главе), који представљају одређене периоде у развоју револуционарне ак-

тивности напредних жена у Црној Гори.

Овај рад представља значајан прилог из историје револуционарног покрета у Црној Гори, за који је недјелјиво везана активност напредног покрета жена. Та недјелљивост причињавала је ауторима с методског гледишта извјесне тешкоће, јер се активност напредних жена сливала у општу револуционарну активност, добијајући нешто јаче изражене посебне форме

само у одређеним периодима, као на примјер уочи другог свјетског рата поводом стварања тзв. женског покрета, или од краја 1943. године када је формиран Антифашистички фронт жена као посебна организација. Али се активност жена ни тада није издвајала из опште активности револуционарног покрета, већ је напротив, још јаче изражавала његове основне ставове о питању борбе за равноправност и пуну афирмацију жене у друштву.

Природа проблематике рада обавезала је ауторе да, уз обраду активности жена, дају осврте и на опште друштвено-политичке прилике и политичку линију КПЈ. Међутим, неки од аутора су при том пошли нешто шире у обраду опште активности Партије, што је код овакве теме могло да изостане. С друге стране, запажа се да је требало дати нешто више мјеста одређеним аспектима друштвено-политичког живота између два рата који су отварали извјесне могућности за економско осамостаљивање жене (ступање женске дјеце у школу, укључивање жена у производњу и у јавне службе и сл.), што је било од не малог значаја за укључивање жена у политички живот и формирање њихове политичке свијети уопште. Обрада неких проблема који су везани за читав период рада, као на примјер *Терор окупатора и квислинга, затвори и логори*, могли су можда наћи боље мјесто у књизи. Посебно наслов *У затворима и логорима за вријеме њемачке окупације* није требало да дође прије капитулације Италије. Такође сматрамо да је активности женске омладине кроз организације Црногорска народна омладина и Уједињени савез антифашистичке омладине Црне Горе требало посветити нешто више пажње, иако то представља проблематику рада омладинске организације.

Но уз све то, монографија *Жене Црне Горе у револуционарном покрету 1918—1945.* представља успјелу студију о једном тако важном питању наше новије историје. Приготову кад се узме у обзир да она представља пионирски подухват у овој области и да су Редакциони одбори и аутори имали доста проблема око прикупљања документарне и мемоарске грађе. Највећи дио мемоарске грађе прикупљен је путем анкетирања учесника револуције управо од тренутка када је отпочео и рад на књизи. Захваљујући ангажованости свих који су имали удјела у раду на овој књизи, а посебно ауторима, публикација је заснована на бројним подацима из револуционарне прошлости напредно оријентисаних жена. На упечатљив начин илустрован је пут борбе за еманципацију жене у друштву. Тај пут од жене домаћице до жене политичког и друштвеног радника и, најзад, до жене пуноправног фактора у новом социјалистичком друштву био је дуг и трновит, омеђен бројним препрекама старог друштва и патријархалне средине. Удио жена у тој борби је велик. Може се без претјеривања рећи да су жене, под условима које је омогућио револуционарни покрет под руководством КПЈ, избориле за своја права у друштвено-политичком и економском животу. Та чињеница нашла је такође адекватан израз у књизи.

На основу свега тога може се очекивати да ће књига задовољити интересовање читалаца и да ће обогатити њихова сазнања, посебно сазнања младих, који ће моћи још боље да схвате величину револуционарне борбе наших народа којом је остварена читава једна епоха.

Ђуро Вујовић